

Departementene
med underliggende etater

RUNDSKRIV OM REPRESENTASJON AV BEGGE KJØNN I STATLIGE UTVALG, STYRER, RÅD, DELEGASJONER M.V – REGLER OM HÅNDHEVING OG RAPPORTERING

Vedlagt følger rundskriv Q-4/1996 om representasjon av begge kjønn i statlige, styrer, råd, delegasjoner m.v.

Likestillingsloven § 21 ble endret ved lov av 30. juni 1995. Med hjemmel i § 21 femte ledd ble det ved kongelig resolusjon av 2. februar 1996 fastsatt ny forskrift om håndheving og rapportering for statlig oppnevnte utvalg.

Rundskrivet gjengir lovteksten og forskriften med utfyllende forklaringer og kommentarer.

Rundskrivet erstatter rundskriv P – 9/88.

Vi ber om at departementene distribuerer rundskrivet til sine respektive underliggende etater. Rundskrivet kan bestilles hos Trykksaksekspedisjonen.

Vi vil også gjøre spesielt oppmerksom på forskriften § 5 som pålegger departementene å føre kontroll med at deres respektive underliggende etater følger likestillingslovens regler om representasjon av begge kjønn i utvalg m.v.

Med hilsen

Eva Hildrum (e.f.)

Wenche L. Kverneland

Barne- og familiedepartementet

Rundskriv Q 4/1996
Februar 1996
J. nr. 95/03054

REGLER OM REPRESENTASJON AV BEGGE KJØNN I STATLIGE UTVALG, STYRER, RÅD, DELEGASJONER M.V. - REGLER OM HÅNDHEVING OG RAPPORTERING MED KOMMENTARER

1. Innledning

Dette rundskrivet erstatter rundskriv P-9/88.

Rundskrivet inneholder utfyllende forklaringer til bestemmelsene i likestillingsloven § 21 og forskriftene gitt i medhold av § 21 femte ledd.

§ 21 ble endret ved lov av 30. juni 1995. I henhold til nytt første ledd skal begge kjønn nå også være representert i utvalg helt ned til 2 medlemmer. Bestemmelsen er først og fremst praktisk der et offentlige organ skal oppnevne medlemmer til ikke-offentlige utvalg. I tredje ledd er unntaket for utvalg valgt ved forholdstallsvalg fjernet. Fjerde ledd henviser til reglene i kommuneloven når det gjelder regler om representasjon av begge kjønn i utvalg oppnevnt av folkevalgte kommunale og fylkeskommunale organer.

Med hjemmel i likestillingsloven § 21 femte ledd ble det ved kgl. res. av 2. februar 1996 gitt nye forskrifter om representasjon av begge kjønn i statlige utvalg, styrer, råd, delegasjoner m.v. - regler om håndheving og rapportering.

Reglene for oppnevning er som tidligere. Reglene for foreleggelse og godkjenning av utvalgene er noe endret. Foreleggelsen skal heretter bare skje i de tilfeller der utvalgets kjønnsmessige sammensetning *ikke* tilfredsstillende 40 % kravet. Utvalg oppnevnt i statsråd eller i departementene skal som tidligere forelegges Barne- og familiedepartementet. Foreleggelsesplikten og prosedyren for utvalg m.v. som oppnevnes av *andre* statlige organer er de samme som for statsråds- og departementsoppnevnte utvalg. Håndhevingsorganet er som tidligere det fagdepartementet oppnevnte myndighet sorterer under.

2. Likestillingsloven § 21

Likestillingsloven § 21 lyder:

Når et offentlig organ oppnevner eller velger utvalg, styrer, råd, nemnder m.v. med 4 medlemmer eller flere, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent av medlemmene. I utvalg med 2 eller 3 medlemmer skal begge kjønn

være representert. Disse reglene gjelder også for varamedlemmer.

Det kan gjøres unntak fra reglene i første ledd når det foreligger særlige forhold som gjør det åpenbart urimelig å oppfylle kravene.

Reglene i denne paragraf gjelder ikke for utvalg m.v. som etter lov bare skal ha medlemmer fra direkte valgte forsamlinger.

For utvalg m.v. valgt av folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner gjelder bestemmelsene i kommuneloven.

Kongen gir bestemmelser om håndheving og rapportering og kan gi utfyllende bestemmelser etter denne paragraf.

Reglene i denne paragraf medfører ingen begrensning i de regler som ellers gjelder om representasjon i offentlige utvalg m.v. etter denne lovs bestemmelse om forskjellsbehandling.

Hovedregelen i første ledd:

Hovedregelen er at begge kjønn skal være representert med minst 40 % av medlemmene i alle offentlige utvalg. Dette gjelder både ved hver enkelt oppnevning og som et krav til offentlige organers helhetlige praksis ved oppnevning av utvalg. I utvalg med 2 eller 3 medlemmer skal begge kjønn være representert.

Reglene om kjønnsrepresentasjon gjelder også for varamedlemmer til utvalg. Medlemmer og varamedlemmer regnes hver for seg, slik at reglene må oppfylles for begge grupper.

Medlemmer som sitter i et utvalget i kraft av sin stilling (selvskrevne medlemmer), skal også telles med i vurderingen av fordelingen av kvinner og menn.

Utvalgssekretærer mv. som ikke er oppnevnt som medlem av utvalg mv. skal ikke telle med ved beregningen av kjønnsandelen i utvalget.

Unntaket i annet ledd:

Oppnevne myndighet må arbeide for at begge kjønn blir representert i overensstemmelse med regelen. Det kan gjøres unntak fra kravet dersom det foreligger særlige forhold som gjør det åpenbart urimelig å kreve 40 %-regelen oppfylt. For at det skal godtas at det foreligger en åpenbar urimelighet, må det ikke ha latt seg gjøre å finne egnede kvinner eller menn til å sitte i vedkommende utvalg. Det er ikke tilstrekkelig å vise til at det ikke finnes ledende tillitsrepresentanter eller tjenestemenn av det ene kjønn på utvalgets arbeidsområde.

Departementet vil påpeke at det fortsatt ofte stilles unødige krav både til status og spesialkunnskaper for å bli oppnevnt som medlemmer av et utvalg. Denne rekrutteringspraksisen bør det være mulig å endre noe, slik at flere får ta del i denne formen for samfunnsstyring og for at ikke noen få skal bli overbelastet.

Bestemmelsens virkeområde:

Reglene gjelder offentlige utvalg, styrer, råd, nemnder, delegasjoner, komitéer m.v. Dette betyr utvalg som er valgt eller oppnevnt av et offentlig organ. Med offentlig organ menes her det samme som i forvaltningsloven.

Det kan oppstå tvil om hvilke grupper som kan kalles et utvalg i denne bestemmelsens forstand. I utgangspunktet er dette en gruppe personer som er pålagt en avgrenset oppgave. Bestemmelsene gjelder både utredningsutvalg, utvalg som gir rådgivende uttalelser og utvalg som treffer vedtak. Interne arbeidsgrupper som hører til det daglige arbeidet i et offentlig organ, omfattes ikke av bestemmelsen.

Reglene gjelder videre der offentlige organer oppnevner eller velger representanter til ikke-offentlige organer. Reglene gjelder her bare for de representantene det offentlige har oppnevnt eller valgt. Dersom flere offentlige organer, f.eks. stat og kommune, skal oppnevne representanter til styrer, interkommunale organer o.l., skal hvert av de offentlige organene regnes for seg.

Utvalg som opprettes direkte ved alminnelige valg faller utenfor bestemmelsen. Dette er organer som Stortinget, fylkesting, kommunestyre og menighetsråd. Her er det nominasjonsprosesser og valgresultatet som må avgjøre kjønns sammensetningen.

Det er i bestemmelsens tredje ledd gjort unntak for utvalg som etter lov bare skal ha medlemmer fra direkte valgte forsamlinger. Regelen gjelder derfor f. eks. ikke for Stortingets komitéer. Utvalg som også kan ha medlemmer som ikke er medlemmer av folkevalgte organer, faller imidlertid inn under bestemmelsen. Utvalget vurderes da under ett.

Bestemmelsen omfatter ikke de tilfeller der private organisasjoner selv oppnevner medlemmer til offentlige utvalg mv. Dette forekommer sjeldent. Det vanlige er at organisasjonene foreslår eller innstiller, mens det offentlige står for oppnevningen. I slike tilfeller kommer § 21 til anvendelse. Organisasjonene bør gjøres oppmerksomme på § 21 når de blir bedt om å foreslå kandidater til slike utvalg. I henhold til forskriften skal organisasjonene/etatene be om å foreslå dobbelt så mange kandidater som organisasjonen/etaten skal være representert med, og like mange kvinner som menn.

Valg eller oppnevninger som arbeidstakere foretar til utvalg m.v. hjemlet i lov eller avtaleverk omfattes ikke av bestemmelsen. Derimot må det offentlige overholde bestemmelsen ved oppnevningen av sine representanter til slike utvalg.

Reglene gjelder også når det foretas gjenoppnevninger, endringer i sammensetning av utvalget og når det foretas supplerende oppnevninger. Reglene gjelder imidlertid ikke ved automatisk opprykk av varamedlemmer.

3. Forskriften med kommentarer

Forskrifter om representasjon av begge kjønn i statlige utvalg, styrever, råd, delegasjoner m.v. – regler om håndheving og rapportering.

Fastsatt ved kgl. res. av 2. februar 1996. Fastsatt i medhold av lov om likestilling mellom kjønnene av 9. juni 1978 nr. 45, med siste endring ved lov av 30. juni 1995, § 21 femte ledd. Fremmet av Barne- og familiedepartementet

§ 1 (Formål og virkeområde)

Forskriften skal sikre gjennomføringen av likestillingsloven § 21 ved oppnevning av statlige utvalg, styrever, råd, delegasjoner m.v.

§ 2 (Hovedreglene om representasjon av begge kjønn i statlige utvalg)

Når et statlig organ oppnevner eller velger utvalg m.v. med 4 medlemmer eller flere, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent av medlemmene. I utvalg med 2 eller 3 medlemmer skal begge kjønn være representert. Reglene gjelder også for varamedlemmer.

Det kan gjøres unntak når det foreligger særlige forhold som gjør det åpenbart urimelig å oppfylle kravene. Saken skal da forelegges Barne- og familiedepartementet eller fagdepartementet etter reglene i §§ 4 og 5 i denne forskriften.

Foreleggelsesplikten gjelder både ved oppnevning av nye utvalg m.v., ved gjenoppnevninger og ved suppleringer.

§ 3 (Innhenting av forslag til kandidater til utvalg m.v.)

Når et departement eller et annet statlig organ innhenter forslag til kandidater til utvalg m.v. fra organisasjoner, etater m.v., skal det be om forslag som inneholder dobbelt så mange kandidater som organisasjonen, etaten m.v. skal være representert med i utvalget. Blant de foreslåtte kandidatene skal det være like mange kvinner som menn.

Medlemmer og varamedlemmer regnes hver for seg.

Dersom organisasjonen, etaten m.v. ikke finner det mulig å foreslå like mange kvinner som menn, skal dette begrunnes nærmere overfor den oppnevrende myndighet.

§ 4 (Foreleggelse av utvalg m.v. som er oppnevnt av et departement eller i statsråd)

Utvalg m.v. som er oppnevnt av et departement eller i statsråd og som ikke tilfredsstiller kravet til kjønnsfordeling, skal forelegges for Barne- og familiedepartementet. Barne- og familiedepartementet vurderer om det foreligger slike særlige forhold som gjør det åpenbart urimelig å kreve at hvert kjønn skal

være representert med minst 40 prosent av medlemmene.

Oppnevningen må ikke skje før Barne- og familiedepartementet har godkjent utvalgets sammensetning.

Ved oppnevninger i statsråd skal det, dersom utvalget ikke tilfredsstillende 40 prosent-kravet, opplyses at utvalgets sammensetning er godkjent av Barne- og familiedepartementet.

§ 5 (Foreleggelse av utvalg m.v. oppnevnt av andre statlige organer enn de som er nevnt i § 4)

Utvalg m.v. som er oppnevnt av andre statlige organer enn de som er nevnt i § 4 og som ikke tilfredsstillende kravet til kjønnsfordeling, skal forelegges for det fagdepartementet som det oppnevnde organet sorterer under. Fagdepartementet vurderer om det foreligger slike særlige forhold som gjør det åpenbart urimelig å kreve at hvert kjønn skal være representert med minst 40 prosent av medlemmene.

Oppnevningen må ikke skje før håndhevingsorganet har godkjent utvalgets sammensetning.

Fagdepartementet kan bestemme at foreleggelsen skal skje til et annet organ, så lenge dette organet er overordnet det oppnevnde organet.

§ 6 (Ikrafttredelse)

Denne forskriften trer i kraft straks.

Fra samme tidspunkt oppheves forskrift av 22. juli 1983 nr. 1769 om representasjon av begge kjønn i statlige utvalg, styrever, råd, delegasjoner m.v. – regler om håndheving og rapportering.

Kommentarer til forskriften:

§ 1

Hensikten med bestemmelsene er å tilrettelegge saksbehandlingen og rutinene ved oppnevning av utvalgene slik at målsettingen i likestillingsloven § 21 om representasjon av begge kjønn i alle utvalg blir oppnådd.

§ 2

Bestemmelsens første og annet ledd gjengir hovedregelen og unntaksbestemmelsen i § 21 første og annet ledd slik at forskriften gir full mening uten at man har selve lovteksten for hånden.

Plikten til å forelegge utvalg m.v. for Barne- og familiedepartementet eller fagdepartementet i henhold til forskriften §§ 4 og 5 gjelder bare i de tilfellene der det oppnevnde organet ber om at det ved sammensetningen av utvalget gjøres unntak fra hovedregelen i § 21 første ledd. Utvalg som tilfredsstillende hovedregelen skal altså ikke

lenger forelegges Barne- og familiedepartementet eller fagdepartementet.

Foreleggelsesplikten gjelder ved alle nyoppnevninger, men også ved gjenoppnevninger og suppleringer av utvalg m.v.

§ 3

Dersom det oppnevnde organ ber organisasjoner, etater m.v. (private eller offentlige) komme med forslag til representanter til et offentlig utvalg, skal det be om forslag til både en mannlig og en kvinnelig kandidat for hver representant/varamedlem organisasjonen, etaten m.v. skal være representert med i utvalget. Ved vurderingen av kjønnsfordelingen skal medlemmer og varamedlemmer regnes for seg. Dersom organisasjonene, etatene m.v. ikke kan foreslå like mange representanter av hvert kjønn, må dette begrunnes nærmere overfor oppnevnde myndighet. Begrunnelsen skal følge med når utvalgets kjønns-sammensetning forelegges for det håndhevende organet.

§ 4

Utvalg som ikke tilfredsstillter kravet til minst 40 prosent representasjon av begge kjønn og som skal oppnevnes av departementene eller i statsråd, skal på forhånd forelegges Barne- og familiedepartementet. Det må begrunnes hvorfor kravet ikke er tilfredsstillt. Barne- og familiedepartementet vurderer begrunnelsen med sikte på om det foreligger særlige forhold som gjør det åpenbart urimelig å kreve at hvert kjønn skal være representert med minst 40 prosent. Hvis Barne- og familiedepartementet vurderer at det ikke foreligger slike særlige forhold, skal det oppnevnde organet endre sammensetningen i tråd med likestillingslovens krav.

Utvalg m.v. må ikke oppnevnes før etter at utvalgets sammensetning er godkjent av Barne- og familiedepartementet. Foreleggelsen bør skje senest 2 uker før oppnevningen slik at Barne- og familiedepartementet har praktisk mulighet til å reagere på sammensetningen av utvalget.

Ved oppnevning i statsråd skal det opplyses i foredraget til kongelig resolusjon at utvalgets sammensetning er godkjent av Barne- og familiedepartementet.

§ 5

Utvalg som ikke tilfredsstillter kravet til minst 40 prosent representasjon av hvert kjønn og som skal oppnevnes av andre statlige organer enn nevnt i § 4, skal forelegges fagdepartementet eller den fagdepartementet bestemmer. Dette vil være utvalg som oppnevnes av andre sentrale myndigheter som direktoratene, verkene, universitetene m.v. Men også utvalg som oppnevnes av regionale og lokale statsetater skal forelegges.

Det dreier seg her om et stort antall utvalg. Fagdepartementet kan delegere håndhevingsmyndigheten til et annet overordnet organ som har best kjennskap til forhold som vil være avgjørende for sammensetningen av utvalget.

Det oppnevnde organet må begrunne hvorfor kravet ikke er tilfredsstillt. Håndhevingsorganet vurderer begrunnelsen med sikte på om det foreligger særlige forhold som gjør det åpenbart urimelig å kreve at hvert kjønn skal være representert med minst 40 prosent. Hvis håndhevingsorganet vurderer at det ikke foreligger slike særlige forhold, skal det oppnevnte organet endre sammensetningen i tråd med likestillingslovens krav.

Utvalg m.v. må ikke oppnevnes før etter at utvalgets sammensetning er godkjent av håndhevingsorganet. Foreleggelsen bør skje senest 2 uker før oppnevningen slik at håndhevingsorganet har praktisk mulighet til å reagere på sammensetningen av utvalget.

4. Spørsmål

Spørsmål vedrørende dette rundskrivet kan rettes til Barne- og familiedepartementet, Likestillingsseksjonen.

Med hilsen

Eva Hildrum (c.f.)

Wenche L. Kverneland